

Sommerhusområdernes natur og miljø – berigende eller besværlig

Vi tager i sommerhuset for at få græs under fødderne og sand mellem tæerne. Her kommer vi tættere på naturen og genopdager nattens stjerner. Vi finder ro, og vi finder sammen. Eller sådan var det i hvert fald. For sommerhusområderne er under forandring, og i processen risikerer vi at sætte naturen og miljøet over styr og miste sommerhusområdernes grundlæggende kvaliteter.

Af leder for lokale klagesager Nina Larsen Saarnak, Danmarks Naturfredningsforening (DN)

Nærhed til naturen og fraværet af by er en af sommerhusområdernes store kvaliteter. Sommerhusområderne ligger mange steder i eller nær natur, fordi det ekstensive formål på tidspunktet for de første sommerhuse ikke udgjorde et større problem for naturen eller landskabet.

Men sommerhusområderne er under forandring. Samtidig står vi midt i en global biodiversitets- og klimakrise.

Som Miljøstyrelsen skriver, så "er mange naturområder forsvundet fra landskabet i løbet af de sidste 50 år. Når naturområderne forsvinder, forsvinder også mange vilde dyr og

planter. For at bremse denne udvikling besluttede Folketinget i 1972 at beskytte bestemte naturtyper. I 1992 blev disse bestemmelser udvidet til den såkaldte Naturbeskyttelseslov, som blandt andet indeholder bestemmelser om beskyttelse af forskellige naturtyper (MST.DK).

Der findes en del beskyttet natur i sommerhusområderne. Derfor er forvaltningen og udviklingen af områderne vigtig – ikke blot for sommerhusgæsterne, men også for naturen i sig selv. Men var områdets zonestatus sommerhusområde, før naturbeskyttelsen trådte i kraft, så gælder beskyttelsen af naturtyperne ikke. Er det omvendt – så skal beskyttelsen respekteres.

590 byggesager i beskyttet natur på Holmsland Klit

På Holmsland klit har først Ringkøbing Amt, siden den gamle Holmsland Kommune og nu Ringkøbing-Skjern Kommune gennem 27 år tilladt opførelsen af 210 sommerhuse plus yderligere 380 til- og ombygninger i naturbeskyttet klithede i strid med naturbeskyttelsesloven.

Landzonearealerne blev i slut 1970'erne udpeget som aftaleområder, der på sigt kunne planlægges til sommerhusformål. De blev senere fastlagt til sommerhusformål gennem §15 rammerne. I 1977 sagde staten stop for nye sommerhusområder ved kysterne med tilsagn om, at §15 rammer kunne indarbejdes i kommuneplanen.

I mellemtiden blev heden på Holmsland klit naturbeskyttet i 1983. I 1985 blev områderne udlagt som sommerhusområder i landzone. I 1992 trådte den nye naturbeskyttelseslov i kraft. Og først fra 1994 og fremefter blev 11 områder lokalplanlagte og skiftede zonestatus fra landzone til sommerhuszone.

I alle 11 områder er naturbeskyttelsen kommet først. Og 17 af de 11 lokalplaner står, at dele af planområdet er naturbeskyttet, og at ændringer her kræver forudgående godkendelse. Alligevel er naturbeskyttelsen ikke blevet håndhævet, når der er bygget.

Naturen skal kompenseres. Efter kritik fra bl.a. Danmarks Naturfredningsforening (DN) anerkender Ringkøbing-Skjern Kommune i 2018, at sommerhusbyggeriet er sket i strid med naturbeskyttelsesloven. Kommunen skriver i oktober 2019 til grundejerne, at ændringer på arealet fremover kræver dispensation fra lovens §3, samt at der er skabt så store "samfundsmæssige værdier", at en genetablering af naturområderne ikke er samfundsøkonomisk forsvarlig. Kommunen konkluderer, at der ikke er tale om ulovlige forhold, og at beslutningen ikke kan påklages – men kan ankes til Ankestyrelsen.

Det vælger DN at gøre. For selv om det er ulykkeligt for de grundejere, der er kommet i klemme, så er naturen så presset i Danmark, at vi ikke kan ignorere omfattende naturødelæggelser. Det er vigtigt at få trævlet sagen op for at undgå præcedens. Reglerne om naturbeskyttelse bør være velkendte af de myndigheder, der forvalter dem. Skader på naturen og muligheden for kompensation bør vurderes og effektueres.

I april 2022 afgør Ankestyrelsen, at den foretagne administration af naturbeskyttelsesloven er ulovlig, og at Ringkøbing-Skjern Kommune i hvert enkelt tilfælde skal tage stilling til, om lovliggørelsen skal være retlig eller fysisk eller en kombination af de to.

Fortidens planlægning og nutidens udfordringer

I Dansk Byplanlaboratoriums Netværk om sommerhuse og planlægning har sommerhusområdernes problematikker været diskuteret. Grundlæggende handler det om, at fortidens planlægning eller mangel på samme ikke i tilstrækkelig grad tager hånd om nutidens udfordringer og ønsker.

Corona har gjort sommerhuset endnu mere populært og øget andelen af hjemmearbejdspladser, hvoraf flere løser opgaverne fra sommerhusets terrasse. Pensionister flytter permanent i sommerhuset. Udlejningsperioderne er blevet længere, og byggefirmaer tilbyder arkitekttegnede kæmpesommerhuse til storfamilien eller til massiv udlejning. Samtidig har ønsker om mere plads, samtalekøkkener og udskiftning af køjesenge med dobbeltsenge givet sommerhusene voksevækst.

De ældre sommerhuse er ikke energieffektive, dårligt WIFI, grusvejen er ikke gearet til øget trafik, og kloakken mange steder enten ikke eksisterende eller underdimensioneret til nutidens behov og klimaforandringer. I udviklingsprocessen rives de gamle huse ned og erstattes af større byggeri – nu med carport, hegn, udebelysning og pool. Grænsen mellem by og land – og områdernes nærhed til naturen, udviskes så småt, alt imens de udskiftede materialer ender i forbrændingen frem for at blive genbrugt.

I takt med byggemaskinernes indmarch er sommerhusområdernes særkende og naturkvaliteter på udmarch. Den ældre vegetation overlever ikke byggemodningen. De gamle træer, buske og den beskyttede natur erstattes af en mere artsfattig natur, fliser, sten, kæmpeterrasser, græsplæner og kirsebærlaubær.

Gode løsninger

Fleere kommuner er i gang med at se på, hvordan fremtidens planer for sommerhusområderne kan håndtere udfordringerne. I Halsnæs arbejdes med bevarende og regulerende lokalplaner. I Odsherred – hvor kun 10 % af sommerhusene er lokalplanlagte – sætter kommuneplanen en grænse på 200 m² for nye sommerhuse og krav om lokalplanlægning ved større huse, som skal sikre naturen og et miljø- og klimavenligt byggeri, ligesom frivillige i områderne samarbejder med kommunens naturafdeling.

Også planloven trænger til en justering. Det er på tide, at kommunerne får mulighed for gennem lovens §15 at lokalplanlægge med natur, biodiversitet og klima som en del af formålet.

Udfordringerne vokser, og god planlægning spiller en rolle i at sikre, at vi ikke mister sommerhusområdernes kvaliteter – for både dyr, planter og mennesker.

